

Deze werkwijze is ontwikkeld voor het project 'Samen Beslissen' voor een betere mondgezondheid'. Partners in dit project zijn het UMCG-Centrum voor Tandheelkunde en Mondzorgkunde, de Hanze Hogeschool, het Alfacollege, GGD Groningen en het Martini ziekenhuis/ Centrum voor Bijzondere Tandheelkunde. Voor dit project is door het Zorginstituut Nederland, subsidie verleend, in het kader van de subsidieregeling 'Leren gebruikmaken van uitkomsten voor Samen Beslissen 2021 - 2025'.

WERKWIJZE

Samen Beslissen

Doel

- Behandelaren passen 'Samen beslissen' als vast onderdeel toe in gesprekken met patiënten en sluiten hierbij aan op het niveau van gezondheidsvaardigheden van patiënten, met als uiteindelijk doel een betere mondhygiëne en mondgezondheid.
- 'Samen beslissen' wordt expliciet toegepast bij het bespreken van het zorg- en behandelplan en bij verandering in de zorgrichting. Patiënten voelen zich op hun gemak gesteld, geven voorkeuren aan, stellen vragen en nemen in gesprekken actiever deel aan 'Samen beslissen' met als uiteindelijk doel een betere mondhygiëne en mondgezondheid.

Auteurs
Dr. M.S. Kaper
Dr. M.M. Bildt

Algemeen

‘Samen beslissen’ is geen eenmalige actie, maar een continu proces, waarin behandelaars en patiënten samen bespreken welke behandeling of zorg het beste bij de patiënt past.

Hierbij worden alle opties, voor- en nadelen, voorkeuren en omstandigheden van de patiënt meegenomen.

‘Samen beslissen’ wordt ook wel gedeelde besluitvorming of Shared Decision Making (SDM) genoemd.

‘Samen beslissen’ versterkt gezondheidsvaardigheden, vertrouwen en autonomie van patiënten, persoonsgerichte behandelkeuzes, gebitsverzorging en mondgezondheid. ‘Samen beslissen’ is wettelijk vastgelegd in de Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (WGBO).

Studiemateriaal

- 1 Ubbink DT, Geerts PAF, Gosens T, Brand PLP. Meer ‘samen beslissen’ nodig door aangescherpte Wgbo [Updated Dutch law demands shared decision-making]. Ned Tijdschr Geneeskd. 2021 Jun 10;165:D5775.
- 2 Noordman, J., Oosterveld-Vlug, M., Rademakers, J. Shared decision making in clinical practice: experiences and needs of patients with limited health literacy. European Journal of Health Communication: 2022, 3(1), p. 31-52.
- 3 Stiggelbout, A. M., Pieterse, A. H., & De Haes, J. C. J. M. (2015). Shared decision making: Concepts, evidence, and practice. Patient Education and Counseling, 98(10), 1172-1179. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2015.06.022>
- 4 Elwyn, G., Durand, A., Song, J., Aarts, J., Barr, P. J., Berger, Z., Cochran, N., Frosch, D., Galasinski, D., Gulbrandsen, P., Han, P. K. J., Härter, M., Kinnerley, P., Lloyd, A., Mishra, M., Perestelo-Perez, L., Scholl, I., Tomori, K., Trevena, L., Witteman, H. O., & Van der Weijden, T. (2017). A three-talk model for shared decision making: Multistage consultation process. British Medical Journal, 359, Article: j4891. <https://doi.org/10.1136/bmj.j4891>
- 5 Shepherd, H. L., Barratt, A., Jones, A., Bateson, D., Carey, K., Trevena, L. J., McGeechan, K., Del Mar, C. B., Butow, P. N., Epstein, R. M., Entwistle, V., & Weisberg, E. (2016). Can consumers learn to ask three questions to improve shared decision making? A feasibility study of the AskShareKnow Patient-Clinician Communication Model® intervention in a primary health-care setting. Health Expectations, 19(5), 1160-1168. <https://doi.org/10.1111/hex.12409>

Indicatie

‘Samen beslissen’ over de best passende behandeling kan in een of in meer gesprekken plaatsvinden met de behandelaar(s).

Binnen de mondzorg gebeurt ‘Samen beslissen’ op verschillende momenten:

- Bij de keuze voor de behandeling (inclusief conservatief beleid, technische mogelijkheden, medicijnen, nazorg, mondzorg en leefstijl);
- Bij verder onderzoek, verwijzingsmogelijkheden of het betrekken van een extra behandelaar.
- Ook wanneer er slechts één behandeloptie is, kan de patiënt besluiten om af te zien van de behandeling of de situatie te monitoren.

Wettelijk kader

Gedeelde besluitvorming (Samen beslissen) is wettelijk vastgelegd. In de Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (WGBO) stond altijd al dat de zorgverlener de patiënt goed moet informeren over mogelijke onderzoeken en behandelingen en gevolgen en risico's. Vanaf 2020 is in de wet meer nadruk op ‘Samen beslissen’ gelegd. De mondzorg-professional heeft nu ook de plicht om tijdig te overleggen met de patiënt én hem uit te nodigen om vragen te stellen. Ook moet de zorgverlener duidelijk de mogelijkheid van niet behandelen benoemen (conservatieve behandeling) én wijzen op onderzoeken en behandelingen door andere hulpverleners.¹

Werkwijze

‘Samen beslissen’ bestaat uit zes stappen die het proces van gedeelde besluitvorming met patiënten concreet maken² (Figuur 1). Deze stappen zijn mede gebaseerd op de modellen van Stiggelbout³ en Elwyn⁴.

In dit proces van ‘Samen beslissen’ worden de zogenoemde ‘kernvragen’ met de patiënt besproken⁵:

- 1 Wat zijn de mogelijkheden?
- 2 Wat zijn hiervan de voor- en nadelen?
- 3 Wat betekent dit in de persoonlijke situatie van de patiënt?

In het project ‘Samen beslissen’ is een patiëntenfolder ontwikkeld waarin de drie kernvragen en tips voor de patiënt zijn beschreven. De folder heeft als doel dat ook patiënten zich bewust zijn van hun wensen en voorkeuren, en zich kunnen voorbereiden op het gesprek. Deze folder kan voorafgaande aan het bezoek, aan de patiënt worden toegestuurd.

Er is een [voorlichtingsvideo](#) over Samen beslissen ontwikkeld die vrij te gebruiken is.

In Tabel 1 is de werkwijze bij ‘Samen beslissen’ uitgewerkt inclusief voorbeeldzinnen.

Figuur 1 Stappen van Samen Beslissen²

Tabel 1 Werkwijze van Samen Beslissen³

Stappen Samen beslissen

0 Diagnose in begrijpelijke uitleg

- Ga na of de patiënt de diagnose begrijpt (d.m.v. terugvertel-methode).
- Geef uitleg over de diagnose.
- Check de voorkennis van de patiënt.
- Vraag terug of de patiënt de diagnose begrijpt.

1 Keuze introduceren in de behandelopties en betrek de patiënt hierbij

- Leid in dat je samen met de patiënt wilt beslissen over de optie die het beste past bij de patiënt.
- Geef aan dat daarbij de voorkeur van de patiënt belangrijk is.
- Benadruk dat het beslissen een gezamenlijk proces is (alleen beslissen kan angst oproepen) en dat er voldoende tijd is om een goede afweging te maken.

2 Uitleg van de opties en de voor- en nadelen

- Bespreek de opties die redelijk zijn (inclusief 'niets doen'), net als de voor- en nadelen van deze opties.
- Vertaal gevolgen naar effect op het dagelijks leven en gebruik eventueel uitkomstgetallen (... op 100 mensen).
- Ondersteun het gesprek met tekeningen, folders, keuzehulpen.
- Vraag terug wat iemand heeft gehoord (terug-vertel methode).

Voorbeeldzinnen

- Leg het probleem begrijpelijk uit.
- Weet u hoe een gaatje of ontstoken tandvlees kan ontstaan?
- Ik wil graag weten of ik het probleem goed heb uitgelegd. Wilt u me in uw eigen woorden vertellen wat u net heeft gehoord?

- Er zijn meer manieren om te behandelen, samen gaan we er één kiezen.
- Iedereen is anders. Samen kijken we welke behandeling het beste bij u past.
- Een behandeling kiezen is moeilijk, we werken in stapjes, ik help u daarbij.
- Ik geef u alle informatie over uw ziekte en de mogelijke behandelingen.
- U bent expert in uw eigen leven, ik wil graag weten wat u belangrijk vindt.
- Het is goed om rustig na te denken. In een volgend gesprek kunnen we samen een keuze maken.

- Ik vertel u over de behandelingen en over niet behandelen.
- Bij elke behandeling vertel ik voor- en nadelen en hoe vaak deze voorkomen.
- Ik wil graag weten of ik het goed heb uitgelegd. Wilt u vertellen wat u net heeft gehoord?
- We gaan nu (nog) geen behandeling kiezen. Ik wil wel graag weten hoe u er nu over denkt. Wat zegt uw verstand? En uw gevoel?
- Welke voordelen vindt u het belangrijkste? Waar ziet u tegen op? Waarom?
- Nu u deze informatie heeft, naar welke behandeling neigt u dan?

Stappen Samen beslissen

3 Voorkeuren van de patiënt bespreken

- Bespreek met de patiënt de voorkeuren t.a.v. de opties.
- Vraag wat belangrijk is in het leven de van patiënt en vat samen.
- Ondersteun de patiënt bij het afwegen van de opties en vraag door op voorkeuren, doelen en verwachtingen.

4 Beslissing nemen

- Beslis samen over de best passende behandeling. Stem af: wie neemt het besluit? Patiënt, samen of u?
- Verbind het besluit met de voorkeuren die de patiënt genoemd heeft en ga na of het klopt. Geef aan dat de patiënt altijd op besluit mag terugkomen.
- Of stel de beslissing expliciet uit en regel eventuele follow-up.
- Steun de patiënt ook als deze tandheelkundig gezien niet voor de beste optie kiest.

5 Besluit evalueren

- Bied ruimte om over de beslissing na te denken of terug te komen op het genomen besluit.
- Specifiek voor patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden kan dit voorkomen dat ze achteraf spijt krijgen van de behandeling.

Voorbeeldzinnen

- Soms kunt u door een behandeling iets niet meer wat u graag doet. Hoe ziet een dag uit uw dagelijks leven eruit?
- Wat doet u graag?
- Wat vindt u belangrijk in uw leven? En wat is het allerbelangrijkst?
- Waar geniet u van? Wat maakt u blij?
- Welke wensen heeft u voor de toekomst? Waar hoopt u op?
- Waar maakt u zich zorgen over? Waar ziet u tegenop?
- We gaan nu samen hardop denken welke behandeling voor u de beste keuze kan zijn.

- Heeft u nog iets nodig om een keuze te kunnen maken?
- Voelt het goed voor u om nu een keuze te maken? Of liever volgende keer?
- Heeft u zelf al een keuze gemaakt? Of wilt u liever dat ik een behandeling voorstel?
- Welke behandeling past het beste bij u? Waarom?
- Wat de keuze ook wordt, ik zal u steunen.
- Ik denk dat u behandeling x wilt, omdat ... Heb ik dat goed begrepen?
- U kunt altijd op deze beslissing terugkomen.

- Wat weet u nog van de vorige afspraak?
- Hoe denkt u nu over de beslissing/behandeling? Hoe voelt u zich hierbij?
- Welke vragen heeft u nog over de behandeling?